

HOE LID WORDEN VAN SIWE?

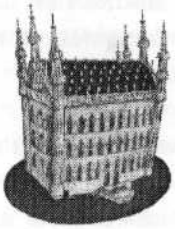
Door uw bijdrage te storten op rekening 001-3088106-90 van
SIWE v.z.w. • Stapelhuisstraat 15 • 3000 Leuven.

Jaarlijkse bijdrage: sympathiserend lid: € 12,50 • steunend lid: vanaf € 25,00.
Ieder lid ontvangt zowel het SIWE-Magazine als de SIWE-Nieuwsbrief.

De werking van het SIWE-trefpunt wordt mogelijk gemaakt door de financiële steun van:

Ministerie van de
Vlaamse Gemeenschap

Leuven.
Eeuwenoud,
springlevend.

**FORTIS
BANK**

Solid partners, flexible solutions

REMY

SIWE Nieuwsbrief

Nummer 9 - mei 2003

van de stichting Industrieel en Wetenschappelijk Erfgoed (SIWE)

LUCIFERS!

De filuministen slaan toe! Geschiedenis van de lucifers- nijverheid in de Denderstreek

In het najaar van 2003 staat Geraardsbergen opnieuw in het teken van de lucifer. Vier jaar nadat de laatste lucifer van de band rolde in de Swedish Match-fabriek in Overboelare, wordt 165 jaar geschiedenis van de lucifernijverheid in de Denderstreek te boek gesteld. De chronologisch opgevatte publicatie gaat in op alle aspecten van de luciferproductie tussen 1835 en 2001, zoals de bedrijfsresultaten, de infrastructuur, de diversificatie, de populie-renplantages en de sociale en maatschappelijke context. De auteurs van het boek, Marcel Stroobant en Danny Robben, kregen een unieke inkijk in het luciferbedrijf omdat ze het volledige bedrijfsarchief van de Union Allumettière konden bestuderen. Bovendien werkte Marcel Stroobant meer dan veertig jaar voor de Swedish Match Advertising

Products waar hij ook de laatste gedelegeerde bestuurder was. Het boek zal rijkelijk geïllustreerd worden met afbeeldingen van luciferdoosjes en -etiketten, personeel, plannen enz.

De voorstelling van het boek zal gepaard gaan met een feestelijk vierdaags programma in Geraardsbergen met een tentoonstelling, een open deur dag van de Filuministenkring, een internationale ruilbeurs voor lucifersattributen en een veiling. Aanbevolen, behalve voor pyromanen.

Meer info bij de Culturele Dienst van Geraardsbergen op 054/41 41 74 of culturele.raad@skynet.be. Op deze adressen kan ook het boek worden besteld.

Tot de laatste lucifer

Geschiedenis van de lucifernijverheid in de Denderstreek

Marcel Stroobant
Danny Robben

Redactieadres: SIWE v.z.w. • Stapelhuisstraat 15 • 3000 Leuven • Tel. & fax: 016-58 43 42

E-mail: info@siwe.be • Website: www.siwe.be • Verschijnt tweemaandelijks

Verantwoordelijke uitgever: André Montald • Mercatorpad 14/301 • 3000 Leuven

Afgiftekantoor: 3360 BIERBEEK • Erkenningsnummer: P209286 • PB-nummer: BC 1608

BC 1608
P.B. - P.P.
België - Belgique

Afgiftekantoor: 3360 BIERBEEK
Erkenningsnummer: P209286

Afzender: SIWE v.z.w.
Stapelhuisstraat 15
3000 Leuven

UITNODIGING

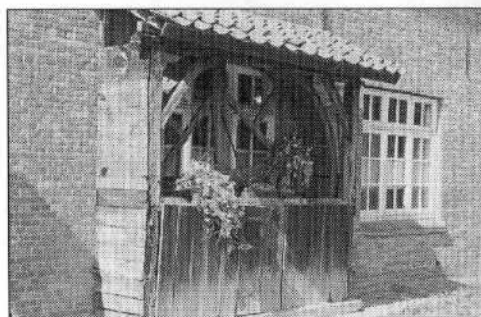
Bezoek aan de Botermolen te Keerbergen op 15 juni 2003

De leden en sympathisanten van SIWE worden uitgenodigd om zondag 15 juni deel te nemen aan een exclusieve rondleiding in de Botermolen van Keerbergen.

De heemkring "De Botermolen" startte in 1963, na de ontdekking van de authentieke botermolen, met een heemkundige collectie. Ondertussen is dit uitgegroeid tot een pracht van een museum.

Het eerste wat men ziet bij het binnenkomen van het domein, is het zeer fraai heropgerichte kapelletje van "De Drie Maagden", uit de 18de eeuw.

In het park, met op de achtergrond de prachtig gerestaureerde 17de-eeuwse "Kruishoeveschuur", staat een uitzonderlijke verzameling karren, waaronder een originele "Molens-van-Orshovenkar", afkomstig uit de thuisbasis van SIWE. De omvangrijke verzameling omvat bijna alle types van karren, die in deze streek bruikbaar waren.

In de afdeling "Kapel" zijn kerkschatten te bewonderen uit de oude afgebroken "Sint-Michielskerk" met o.a. een preekstoel en een communiebank uit de 18de eeuw

In het museumgebouw zelf zijn de heemschatten zo voorgesteld alsof de laatste gebruikers nog maar net weg zijn. De gids zal ons rondleiden en meer uitleg geven bij een levendig voorgesteld schooltje, de bakkerijen melkafdeling, de oude ambachten en de manden, de smidse, de boerderij met de slaap- en woonkamer.

In de ruime gelagzaal, met de altijd brandende open haard uit 1769, kan men nakaarten tussen pot en pint.

BEREIKBAARHEID

Heemkring De Botermolen vzw
Haachtsebaan 85 A
3140 Keerbergen

Gelieve uw deelname te bevestigen op het secretariaat van SIWE voor 11 juni 2003.

Tel/Fax: 016 58 43 42

E-mail: info@siwe.be

AGENDA

Ronkende motoren

15th International Stationary Engine Show, 7 tot 9 juni 2003 te Nuene bij Eindhoven in Nederland. Op die show, die als de grootste in Europa wordt omschreven, verwacht men meer dan driehonderd motoren, waarvan de meeste niet enkel draaien, maar ook "werken": pompen, zagen, enz. Grote en kleine exemplaren, waarvan sommige meer dan honderd jaar oud zullen op het appel verschijnen. Namen als Brons, Kromhout, van Rennes en Bolnes worden vermeld. Voor fotografen de kans om uitzonderlijke plaatjes te schieten en uiteraard een goede gelegenheid om ook de verschillende geluiden die de diverse types van motoren produceren, te leren kennen!

Provinciale prijzen cultureel erfgoed 2003

Ook de provincies doen hun duit in het zakje als het erop aankomt het onderzoek en de werking rond het rijke cultureel erfgoed te stimuleren. De provincie Vlaams-Brabant kent daarom tweemaalrijks prijzen toe, één voor monumentenzorg en één voor historisch onderzoek. Voor de prijs monumentenzorg (ter waarde van 2500 euro) komen originele bijdragen tot het behoud (onderhoud en restauratie) en de herwaardering van beschermde en waardevolle niet-beschermde gebouwen in aanmerking. De bijdragen kunnen zowel wetenschappelijk en technisch als educatief zijn. In de editie 2003 komen de

projecten met een – in hoofdzaak – openbaar karakter aan de beurt, zoals kerken, kapellen, gemeentehuizen, kloosters, industriële gebouwen, ...). Geïnteresseerden kunnen meer informatie opvragen bij de provincie Vlaams-Brabant op het nummer 016-26 76 05 of cultuur@vl-brabant.be. Surfen kan ook naar www.vlaamsbrabant.be/cultuur. De dossiers dienen uiterlijk op 1 oktober 2003 ingediend te worden.

EVEN VOORSTELLEN

VIAT vzw of De vriendenkring van het Gentse Museum voor Industriële Archeologie en Textiel (MIAT)

In 1979 werd in het toen pas opgerichte Museum voor Industriële Archeologie en Textiel of MIAT een tentoonstelling gehouden over *Kinderarbeid omstreeks 1800 tot 1914*. Er kwamen toen heel wat enthousiaste reacties van arbeiders, geïnteresseerden in de industriële archeologie, mensen uit de bedrijfs-wereld en academici. Zij verenigden zich in 1980 om het museum te ondersteunen, bekendheid te geven en meer armslag te bezorgen. Sinds 1983 geeft VIAT of Vereniging voor Industriële Archeologie en Textiel ook het *Tijdschrift voor Geschiedenis van Techniek en Industriële Cultuur* uit. Om een zo breed mogelijk publiek te bereiken, bevat TIC zowel wetenschappelijke als vulgariserende artikels. In 1992 werd het tijdschrift omgedoopt tot 'Tijdschrift voor Industriële Cultuur', kortweg TIC. Voortaan werden themanummers uitgebracht die telkens een ander facet van het industrieel verleden belichtten: frisdranken, volkshuisvesting, uitvindingen, tabak, tuinbouw, film, vrouw en emancipatie. Daarnaast organiseert VIAT sinds 1996 de 'Zondagen van ons Industrieel Verleden'. Elke laatste zondagochtend van de maand zijn er voordrachten en wandelingen over alle aspecten van het industrieel verleden. Zo kwamen al 'Mode door de eeuwen heen', 'Vlamingen op de Titanic' en 'Chemische verven' aan bod. VIAT

draagt ook bij tot de educatieve werking van het MIAT. *Last but not least* verzorgt een aantal vrijwilligers tijdens de Gentse Feesten al 16 jaar lang, elke morgen het *Middeleeuws Ontbijt* en het *Op ontbijt bij Lieven Bauwens*. Deze ontbijten zijn ondertussen een vaste waarde geworden tijdens de feestweek. Het VIAT steunt volledig op een dynamische ploeg van een dertigtal vrijwilligers. Zij staan het museum personeel bij en ondersteunen de museumwerking. Zij fungeren als museumgids, filmoperator, wever, textielexpert of technicus. Onder hen zijn heel wat (brug-) gepensioneerden die hun jarenlange beroepservaring willen delen met het ruime publiek.

Heeft u ook interesse om lid te worden van de vereniging? Telefoon naar 09 269 42 16 (tijdens de kantooruren) of e-mail viat1@pandora.be. Voor 20 euro per jaar krijgt u vier nummers van de TIC-cahiers thuis bezorgd, uitnodigingen voor lezingen, wandelingen en buitengewone activiteiten, meestal gratis voor leden, gratis toegang tot de vaste museumcollectie, een persoonlijke uitnodiging voor de vernissage van alle MIAT-tentoonstellingen, vermindering op de toegangsprijs van tijdelijke tentoonstellingen, een uitnodiging voor de nieuwjaarsreceptie enz. Meer info: <http://www.miat.gent.be>.

PAS VERSCHENEN

Arenberg

CRESENS F. André. Huize Arenberg, centrum van wetenschap en techniek. Brussel, Algemeen Rijksarchief, Studia 96, 2002, 91 pp. www.arch.arch.be

Deze studie werpt een nieuw licht op een klassiek thema: de ontdekking van het steenkoolgas. Centraal staan de figuur van de "blinde hertog" Louis Engelbert van Arenberg (1750-1820) en zijn proeven met luchtballons. In een eerste hoofdstuk wordt de stand van zaken geschetst in Frankrijk met de ontwikkelingen op wetenschappelijk en technisch vlak in de jaren 1780. Dat laat toe de gebeurtenissen in de Oostenrijkse Nederlanden in een bredere context te situeren. Vervolgens komen de proefnemingen van hertog Louis Engelbert aan de beurt met als leidraad de brieven die hij tijdens zijn verblijven in Frankrijk naar het thuisfront stuurde en de opdrachten die hij liet uitvoeren. Hij ging op zoek naar een gas lichter dan lucht en goedkoper dan waterstof. Economisch voordeel speelde daarbij een belangrijke rol. De hertog onderhield nauwe banden met de Leuvense universiteit waar onderzoekingen naar een dergelijk gas gevoerd werden. Uittreksels van rekeningen geven meer informatie over de experimenten aan de universiteit en bij de hertog. Uiteindelijk leidde dit tot de ontdekking van het steenkoolgas. De publicatie van de *Mémoire sur l'air inflammable* van Jan Pieter Minckelers werd door de hertog bekostigd. Het geheel

kan worden gesitueerd in de geest van de Verlichting in de tweede helft van de achttiende eeuw.

Zénobe Gramme

Zénobe Gramme, Journées d'étude Amay, 26-27 avril 2001. Bulletin scientifique de l'Association des Ingénieurs Electriciens sortis de l'Institut Montefiore, (2002) 3-4, 127 pp.

Dit speciale nummer van het Bulletin bevat de teksten van de meeste voordrachten gegeven tijdens het tweedaagse internationaal colloquium dat in 2001 doorging te Amay naar aanleiding van de honderdste verjaardag van het overlijden van Zénobe Gramme, bouwer van de eerste op industriële schaal toepasbare dynamo. De volgende bijdragen zijn opgenomen: Andres KLEINERT, *Johann Salomo Christoph Schweigger (1779-1857), un précurseur allemand méconnu dans le domaine des machines rotatives électriques*. Philippe TOMSIN, *Faits et questions à propos de Zénobe Gramme et de ses recherches et inventions*. Jean-Claude BAUDET, *Electricité et revues spécialisées au temps de Zénobe Gramme*. Roger PIERARD, *La Marine, utilisatrice de la dynamo Gramme*. René LEBOUTTE, *L'Industrie électrique dans l'économie européenne, 1860-1914*. Jacques LE BRETON, *La conservation et la restauration des machines électriques*. Pol PIROTTE, *Hier, aujourd'hui, demain. Quelques considérations techniques*

